

М. А. Кохно

Дендрологія

ДЕНДРОЛОГІЯ (від [дендро...](#) і [...логія](#)) – розділ [ботаніки](#), що вивчає морфологію, систематику, географію, екологію, фітоценологію та проблеми використання в народному господарстві деревних рослин. Нині розрізняють лісівничу (вивчає лісівничі властивості та здійснює добір дерев. рослин для створення високопродуктив. деревостанів), декор. (декор. властивості дерев. рослин та способи їхнього використання у декор. садівництві, паркобудівництві та озелененні насел. пунктів), меліорат. (фітомеліорат. властивості та добір дерев і кущів для створення ґрунто- і водозахисних та протиерозій. насаджень), мед.-сан. (сан.-гіг. властивості дерев. рослин і методи їх використання у курортно-санатор. парках) Д. Досягнення Д. використовують у [дендрокліматології](#) та [дендрохронології](#).

Першим писемним свідченням про зародження Д. є класифікація рослин грец. філософа Теофраста (бл. 370 – бл. 287 рр. до н. е.), якого називають батьком ботаніки. Він систематизував наявні в той час відомості і власні спостереження з морфології, географії і питань мед. використання рослин; усі рослини розподілив на дерева, кущі і трави. Про розвиток Д. у стародавні часи свідчить створення у 2 ст. до н. е. імператором Китаю Ву Ті з династії Хань першого відомого в історії арборетуму. Підтвердженням практич. успіхів антич. садівників у цій галузі є згадки у поезіях Вергілія про щеплення дерев. рослин, а також лат. та грец. назви дерев і кущів, перенесені в сучасну наук. номенклатуру родових назв дерев. рослин у флорі Європи (бл. 50-ти), зокрема всі роди хвойних, гол. роди квіткових: дуб (*Quercus*), бук (*Fagus*), клен (*Acer*), липа (*Tilia*), граб (*Carpinus*), каштан (*Castanea*), береза (*Betula*), тополя (*Populus*), верба (*Salix*), в'яз (*Ulmus*), платан (*Platanus*), яблуня (*Malus*), груша (*Pyrus*), виноград (*Vitis*), горобина (*Sorbus*), лавр (*Laurus*), ліщина (*Corylus*), шипшина (*Rosa*), бруслина (*Euonymus*), жостір (*Rhamnus*) та ін. Розвиток Д. активізувався у 15–17 ст. у зв'язку з великими геогр. відкриттями. Вихід у світ праць К. Ліннея «*Systema Naturae*» («Система природи», Лугдуні, 1735) та «*Species Plantarum*» («Види рослин», Стокгольм, 1753) започаткував системат. вивчення дендрофлор різних регіонів та континентів. Вагомий внесок у становлення Д. зробили амер. вчені К. Сарджент, Л. Бейлі, Г. Маршалл, А. Мішо, Т. Ілаєс, зх.-європ. – Г. Майр, Ф. Пакс, Ф. Шверин, Г. Крюссманн, К. Сіверс, рос. – В. Сукачов, П. Паллас, С. Соколов, О. Колесников, М. Булігін, С. Мамаєв, І. Коропачинський, укр. – [М. Давидов](#), [О. Липа](#), [С. П'ятницький](#), [Л. Рубцов](#), [М. Рева](#), [М.](#)

[Кохно](#), [С. Стойко](#), [С. Кузнецов](#), [С. Фодор](#), [Б.-В. Термена](#), [О. Калініченко](#), [О. Поляков](#).

Нині діють Міжнар. дендрол. товариство у Великій Британії, яке видає «International Dendrology Society Year Book» («Щорічник Міжнародного дендрологічного товариства»), Нім. та Польс. дендрол. товариства, відділ. та секції ботан. т-в ін. країн. Амер. дендрологи в останні десятиліття 20 ст. увагу зосередили на поглибленому вивченні фізіол. і біохім. особливостей дерев. рослин, зх.-європ. – на їхній систематиці. У країнах СНД переважають дослідж. інтродукції дерев. рослин, біології та екології інтродуцентів. У зв'язку з цим у світ. Д. умовно виділяють дві школи – систематичну (на Зх.) та інтродукційну (в Росії, Україні, Білорусі та ін. країнах СНД). Серед ґрунтовних видань у галузі Д. – «Icones of the forest trees of Japan» («Зображення лісових дерев Японії», Токіо, 1900) О. Ширасави, «Manual of the trees of North America (exclusive of Mexico)» («Підручник про дерева Північної Америки (за винятком Мексики)», 1905) К. Сарджента, «Manual of Cultivated trees and shrubs hardy in North America» («Підручник про зимостійкі дерева й кущі, культивовані у Північній Америці», 1949; обидва – Нью-Йорк) А. Редера, «Trees and shrubs hardy in the British Isles» («Дерева й кущі зимостійкі на Британських островах», Лондон, 1951) В. Біна, «The complete trees of North America» («Повний склад дерев Північної Америки», Нью-Йорк, 1980) Т. Ілаєса, «Древесные породы мира» (т. 1–3, Москва, 1982), «Деревья и кустарники, культивируемые в Украинской ССР. Голосеменные» (1983), «Деревья и кустарники, культивируемые в Украинской ССР. Покрытосеменные» (1986; обидва – Київ).

Досягненням укр. дендрологів в останні десятиліття 20 ст. стало проведення ботан. інвентаризації видів дерев і кущів на території України, планомірне і системат. вивчення їхньої біології та вихід фундам. кн. «Дендрофлора України» (К., ч. 1, 2001, ч. 2, 2005) М. Кохна, С. Кузнецова, І. Косенка та ін. В Україні підготовку фахівців у галузі Д. здійснюють Нац. аграр. університет (Київ) та Нац. лісотех. університет України (Львів).

Рекомендована література

1. Сукачев В. Н. Дендрология с основами геоботаники. Москва; Ленинград, 1934;
2. Шепотьев Ф. Л. Дендрология. Москва; Ленинград, 1949;
3. Гроздов Б. В. Дендрология. Москва; Ленинград, 1952;
4. Пятницкий С. С. Курс дендрологии. Х., 1960;
5. Булыгин Н. Е. Дендрология. Москва, 1985;
6. Кохно Н. А., Курдюк А. М., Дудик Н. М. и др. Плоды и семена деревьев и кустарников, культивируемых в Украинской ССР. К., 1991;
7. Кохно Н. А., Курдюк А. М. Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине. К., 1994;
8. Черняк В. М. Культивована дендрофлора Волино-Поділля, перспективи її використання та збагачення. Т., 2004;

9. Івченко І. С. Дендрологічні області України у зв'язку з розвитком вітчизняної етноботаніки. К., 2005.

Бібліографічний опис:

Дендрологія / М. А. Кошно // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21600>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).